

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 396/2024-46

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Ivana Fiačana a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **mesta Žilina**, Námestie obetí komunizmu 1, Žilina, IČO 00 321 796, zastúpeného Advokátska kancelária M Kojtalová, s.r.o., Antona Bernoláka 51, Žilina, proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/161/2022 z 27. septembra 2023 takto

r o z h o d o l :

- Rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/161/2022 z 27. septembra 2023 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/161/2022 z 27. septembra 2023 **zrušuje a vec vracia** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
- Sťažovateľovi **priznáva** náhradu trov právneho zastúpenia v sume **530,86 eur**, ktorú **je** Najvyšší súd Slovenskej republiky **povinný** zaplatiť právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevychováje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 19. decembra 2023 domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane

ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského súdu v Žiline č. k. 9Co/67/2021-317 z 24. marca 2022 a rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 5Cdo/161/2022 z 27. septembra 2023. Sťažovateľ navrhol označené rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie.

2. Uznesením č. k. II. ÚS 396/2024-17 z 3. septembra 2024 ústavný súd prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v časti namietaného porušenia základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu. Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť odmietol a návrhu na odklad vykonateľnosti nevyhovel.

3. Z ústavnej sťažnosti, napadnutých rozhodnutí a ďalších príloh ústavnej sťažnosti vyplýva, že v konaní vedenom na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 6C/30/2019 sa žalobcovia domáhali proti sťažovateľovi zaplata 80 686 eur s príslušenstvom s odôvodnením, že od nadobudnutia vlastníckeho práva k sporným pozemkom sú nepretržite rušení vo výkone svojich vlastníckych práv, keďže pozemky sú užívané širokou verejnosťou. Okresný súd medzitýmny rozsudkom č. k. 6C/30/2019-242 z 8. septembra 2020 rozhodol, že základ nároku žalobcov na zaplata náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam je daný (I) s tým, že o nároku na náhradu trov konania rozhodne v konečnom rozhodnutí (II). Okresný súd dospel k záveru, že žalobcovia ako spoluvlastníci sporných nehnuteľností mohli svoje vlastnícke právo v žalovanom období (od 30. marca 2017 do 30. marca 2019) vykonávať iba v medziach prípustných podľa územného plánu mesta Žilina (schváleného uznesením Mestského zastupiteľstva v Žiline č. 15/2012 z 20. februára 2012), ktorého záväzné časti boli vyhlásené viacerými všeobecne záväznými nariadeniami, podľa ktorých je pozemok súčasťou brehovej a izolačnej zelene miestneho centra Mbc 16 – Park Rosinky, Žilina – funkčnej plochy 8 - 08 - ZBI/02 a vzťahujú sa na ňu záväzné regulatívy (týkajúce sa základnej funkcie, doplnkovej funkcie, prípustných funkcií, neprípustných funkcií a typu stavebnej činnosti a zástavby), čím došlo k obmedzeniu ich vlastníckeho práva. Uplatnený nárok okresný súd právne posúdil ako nárok na zaplata náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam podľa čl. 20 ods. 4 ústavy v spojení s § 128 ods. 2 Občianskeho zákonníka, a keďže vlastnícke právo možno obmedziť iba za náhradu, pričom žalobcom za obmedzenie vlastníckeho práva nebola zo strany sťažovateľa poskytnutá žiadna náhrada, považoval ho za opodstatnený.

4. Proti rozsudku okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom tak, že medzitýmny rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správny. Krajský súd konštatoval, že súd prvej inštancie v dostatočnom rozsahu zistil skutočnosti potrebné pre posúdenie veci a vykonal potrebné dokazovanie a následne dospel k správnym skutkovým a právnym záverom a v tomto smere sa v celom rozsahu stotožnil s dôvodmi napadnutého rozhodnutia. Na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia a k odvolacím námietkam sťažovateľa krajský súd, poukazujúc na obsah čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a § 128 ods. 2 Občianskeho zákonníka, uviedol, že ak predmetné pozemky žalobcov neboli vo verejnom záujme vyvlastnené, sú žalobcovia ako ich vlastníci povinní strpieť obmedzenie svojho vlastníckeho práva

tým, že ich pozemky sú užívané pre potreby všetkých ako verejné priestranstvo, ale za náhradu. Ak preto nie je v občianskoprávnej rovine (napr. zmluvou) upravené všeobecné užívanie verejného priestranstva zahŕňujúce aj len sčasti pozemky vlastnícky patriace tretej osobe, má to za následok vznik bezdôvodného obohatenia na strane žalovaného plnením bez právneho dôvodu (§ 451 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka), lebo aj keď existuje právny dôvod užívania týchto pozemkov, nejde o titul, podľa ktorého by sťažovateľovi vzniklo oprávnenie, aby takéto plnenie zo strany tretej osoby (strpenie užívania majetku žalobcov) bolo poskytované bezplatne. V opačnom prípade by došlo k porušeniu základného princípu občianskoprávných vzťahov spočívajúceho v rovnosti ich účastníkov (§ 2 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Na rozdiel od vyvlastnenia, kde môže dôjsť k jednorazovému vyplateniu náhrady, pri nútenom obmedzení možno uvažovať o opakovaných platbách „primeranej náhrady“ počas trvania núteného obmedzenia (4Cdo/52/2009, III. ÚS 237/2009).

5. Sťažovateľ podal proti rozsudku krajského súdu dovolanie, ktorého prípustnosť odôvodnil poukazom na § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), argumentujúc tým, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu je nepredvídateľné, nepreskúmateľné a zmätočné. Namietal porušenie § 382 CSP, keď okresný súd právny základ nároku subsumoval pod § 128 Občianskeho zákonníka, no krajský súd vo svojich právnych záveroch poukázal na § 451 Občianskeho zákonníka. Zároveň namietal, že sudy v základnom konaní sa nevysporiadali s jeho podstatnou argumentáciou, najmä s právnym režimom verejného priestranstva, ako je deklarovaný v § 2b zákona Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o obecnom zriadení“), a námietkami, ktorými spochybnil základ nároku žalobcov. Najvyšší súd napadnutým rozsudkom dovolanie sťažovateľa zamietol ako nedôvodné podľa § 448 CSP. V odôvodnení uviedol, že obsah spisu nedáva podklad na záver, že odvolací súd svoje rozhodnutie náležite neodôvodnil a že by pri rozhodovaní nezohľadnil odvolaciu argumentáciu sťažovateľa. Poukázal na bod 10 odôvodnenia napadnutého rozsudku, v ktorom krajský súd poukázal na rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/52/2009 z 31. januára 2011, v ktorom bol interpretovaný pojem verejné priestranstvo. Vo vzťahu k námietke nepredvídateľnosti napadnutého rozsudku krajského súdu najvyšší súd uviedol, že v danom prípade oba sudy nižšej inštancie dospeli k rovnakým právnym záverom, keď s poukazom na § 387 ods. 2 CSP odvolací súd odkázal na správne a presvedčivé odôvodnenie písomného vyhotovenia rozsudku okresného súdu. Najvyšší súd skonštatoval, že krajský súd, rovnako ako okresný súd uplatnený nárok posúdili podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a § 128 ods. 2 Občianskeho zákonníka a pokiaľ v bode 10 rozsudku krajský súd poukázal aj na § 451 Občianskeho zákonníka, išlo o podporné doplnenie na zdôraznenie správnosti rozhodnutia súdu prvej inštancie, čo však ešte neznamená, že založil svoje rozhodnutie na iných, nových právnych dôvodoch ako súd prvej inštancie a takýmto nesprávnym postupom došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces a znemožneniu práva procesnej strany, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia. Prijal tak záver, že v danom prípade nejde o tzv. prekvapivé rozhodnutie odvolacieho súdu.

II.

Argumentácia sťažovateľa

6. Proti napadnutým rozhodnutiam podal sťažovateľ túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje, že napadnuté rozhodnutia sú v takom rozsahu argumentačne nedostatočné, nepresvedčivé a zároveň

rozporné, že došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý súdny proces. V konkrétnostiach uvádza, že:

a) Neobstojí odôvodnenie napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, v zmysle ktorého odvolací súd neposúdil uplatnený nárok právne odlišne a poukázanie na § 451 Občianskeho zákonníka je len podporné doplnenie na zdôraznenie správnosti rozhodnutia súdu prvej inštancie. Pri porovnaní obsahu a záverov rozsudkov súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu nemožno súhlasiť s názorom odvolacieho súdu, že oba sudy danú vec rovnako právne posúdili, a teda následne ani s rozhodnutím dovolacieho súdu, ktorý považoval rozsudok odvolacieho súdu za zákonný. Z obsahu rozsudku súdu prvej inštancie a napadnutého rozsudku odvolacieho súdu je zjavný rozpor v právnom posúdení právneho základu nárokov žalobcov, keď súd prvej inštancie konštatoval, že právny základ uplatneného nároku žalobcov je daný s oporou v § 128 Občianskeho zákonníka ako nárok na zapltenie náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva, zatiaľ čo krajský súd uvedený nárok posúdil v zmysle § 451 Občianskeho zákonníka ako nárok z bezdôvodného obohatenia plnením bez právneho dôvodu. Výklad právneho základu uplatneného nároku vyznieva v kontexte rozhodnutí okresného súdu a krajského súdu tak zmätočne, že nemožno súhlasiť s názorom najvyššieho súdu, že nedošlo vo vzťahu k sťažovateľovi k odňatiu spravodlivosti.

b) V súvislosti s posúdením právneho režimu verejného priestranstva aplikovali krajský súd i najvyšší súd neúčinnú právnu úpravu § 2b zákona o obecnom zriadení a v tejto rovine aplikovali aj rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/52/2009 z 31. januára 2011.

c) Všeobecné užívanie ako právo existuje priamo zo zákona bez toho, aby na to bolo potrebné rozhodnutie alebo opatrenie obce či iného vykonávateľa verejnej správy, a sťažovateľ má v zmysle ústavy, zákona o obecnom zriadení a zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov legitimitu v územnom pláne stanoviť regulatív funkčného využitia územia a tento regulatív môže byť súčasťou záväznej časti územného plánu vyhlasovanej všeobecne záväzným nariadením. Uvedená argumentácia teda popiera nepreskúmateľné závery krajského súdu, v zmysle ktorých na strane sťažovateľa vzniklo bezdôvodné obohatenie z plnenia bez právneho dôvodu, keďže funkčné usporiadanie územia a spôsob využitia žalovaných pozemkov je daný zákonom a následne ďalším všeobecne záväzným právnym predpisom. Najvyšší súd sa relevantným spôsobom nevysporiadal s argumentom sťažovateľa, v zmysle ktorého územným plánom sťažovateľa nemohlo byť vlastnícke právo žalobcov obmedzené tak, ako to predpokladá § 128 Občianskeho zákonníka, keďže žalobcovia nie sú a neboli v žalovanom období vo výkone svojho vlastníckeho práva k pozemkom v rozsahu právnej úpravy a v súlade s definovanými cieľmi a zámermi územného plánovania obmedzovaní či rušení. Rovnako sa nevysporiadal s argumentom, že územný plán reguluje možné spôsoby využitia určitého územia, pričom nepriamo môže zasahovať do vlastníckeho práva tých, ktorých nehnuteľnosti tomuto nástroju právnej regulácie podliehajú, keďže dotčení vlastníci vykonávajú svoje vlastnícke právo iba v medziach prípustných podľa územného plánu, avšak sťažovateľ nezasiahol do vlastníctva žalobcov.

d) Krajský súd a najvyšší súd sa nevysporiadali s podstatnými právnymi a skutkovými argumentami sťažovateľa a nedali jasnú a zrozumiteľnú odpoveď na všetky jeho podstatné námietky, keď sa žiadnym spôsobom nevysporiadali s námietkou sťažovateľa o nenaplnení hypotézy § 214 CSP.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

7. Najvyšší súd k sťažnosti uviedol, že zotrváva na dôvodoch, ktoré viedli senát 5C k záveru, že dovolanie je nedôvodné, keďže existencia dovolacieho dôvodu v zmysle § 420 písm. f) CSP nebola v napadnutom rozhodnutí odvolacieho súdu zistená. Argumentácia sťažovateľa sa podľa jeho názoru pohybuje len v rovine polemiky s vyjadreným právnym posúdením veci odvolacím súdom, ktoré bolo následne potvrdené napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu. Najvyšší súd nesúhlasí s argumentom, podľa ktorého súdy aplikovali neúčinnú právnu úpravu, keďže rozsudok vo veci sp. zn. 4Cdo/52/2009 sa ako prvý pokúsil v odôvodnení vyložiť pojem verejného priestranstva, ktorý v tom období ešte nebol súčasťou právnej úpravy zákona o obecnom zriadení a do právnej úpravy sa dostal až novelou č. 70/2018 Z. z., avšak závery z neho plynúce sú plne aplikovateľné aj na prejednávaný prípad a dovolací súd nevidel dôvod odkloniť sa od nich. Skutočnosť, že sa sťažovateľ nestotožnil so spôsobom vyhodnotenia argumentov uvedených v dovolaní, nezakladá dôvodnosť podanej ústavnej sťažnosti. K námietke týkajúcej sa aplikácie § 451 Občianskeho zákonníka najvyšší súd uviedol, že jeho použitie neznamená, že by odvolací súd založil svoje rozhodnutie na iných, prípadne nových právnych dôvodoch. K argumentu sťažovateľa o tom, že dovolací súd sa nevysporiadal s námietkou nesplnenia podmienok na vydanie medzitémneho rozsudku, najvyšší súd uviedol, že v zmysle aktuálnej právnej úpravy, vychádzajúc z § 214 CSP, má súd fakultatívnu možnosť vydať medzitémny rozsudok, ak to považuje za účelné, čo súd prvej inštancie aj správne vyhodnotil, keď uviedol, že určenie výšky nároku by vyžadovalo podrobné a časovo náročné dokazovanie. Medzitémny rozsudok môže súd vydať, pokiaľ to považuje za účelné alebo na návrh strany. Ide o jeho fakultatívne právo postupovať v konaní týmto spôsobom, ak zhodnotí, že je to účelné a vhodné, samotná skutočnosť, že súd prvej inštancie medzitémny rozsudok vydal a postupoval týmto procesným postupom, nemôže byť predmetom dovolacieho prieskumu. Napadnutý rozsudok považuje najvyšší súd v celom rozsahu za právne správny a na závery v ňom obsiahnuté odkazuje v celom rozsahu.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

8. Zúčastnená osoba, ktorou je [REDAKOVANÉ] ako žalobca v 1. rade v dotknutom konaní, k ústavnej sťažnosti po zrekapitulovaní skutkového stavu veci uviedla, že nie sťažovateľ je rušený vo výkone jeho vlastníckych oprávnení, keďže nie je a nikdy nebol vlastníkom dotknutých nehnuteľností, a preto nemohlo dôjsť k porušeniu jeho základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a jeho práva na ochranu majetku podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu. Neustále porušované je základné právo zúčastnenej osoby vlastniť majetok a tento nerušene užívať. Uviedol tiež, že najvyšší súd, ako aj ústavný súd opakovane dospeli k záveru, že nepreskúmateľnosť rozhodnutia nezakladá jeho zmatečnosť. Rozhodnutia súdov nižších inštancií, ako aj rozsudok najvyššieho súdu plne zodpovedajú požiadavkám kladeným na odôvodnenie rozhodnutí. Argumentácia sťažovateľa, že najvyšší súd aplikoval vo veci právny predpis (§ 2b ods. 1 zákona o obecnom zriadení) v jeho neúčinnom znení, nemôže obstáť, a to z dôvodu, že sťažovateľ prípustnosť svojho dovolania neodôvodnil s poukazom na § 421 CSP a v dovolaní

nenamietal nesprávne právne posúdenie veci. Druhým dôvodom je, že najvyšší súd, ako aj súdy nižších inštancií na vec neaplikovali právny predpis v jeho neúčinnom znení. Neobstojí ani výhrada sťažovateľa namietajúca predvídateľnosť rozsudku krajského súdu, a to z dôvodu, že v danom prípade oba súdy nižšej inštancie dospeli k rovnakým právnym záverom a odvolací súd prebral súdom prvej inštancie zistený skutkový stav. Krajský súd svoj právny záver o vzniku bezdôvodného obohatenia na strane sťažovateľa doplnil, aplikujúc § 128 ods. 2 Občianskeho zákonníka, teda neaplikoval na zistený skutkový stav iný právny predpis a tento ani iným spôsobom ako súd prvej inštancie neinterpretoval. Neboli preto naplnené predpoklady na postup podľa § 382 CSP. Ak odvolací súd nad rámec prvoinštančného rozhodnutia aj niečo podporne doplnil, bolo to len na zdôraznenie správnosti rozhodnutia súdu prvej inštancie. To však ešte neznamená, že založil svoje rozhodnutie na iných (nových) právnych dôvodoch než súd prvej inštancie a takýmto nesprávnym postupom došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (k tomu pozri rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/228/2019 z 28. októbra 2020). Niektorí autori dokonca dospeli k záveru, že postup podľa § 382 CSP neprichádza do úvahy, ak sa odvolací súd rozhodol napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdiť, ale z iných právnych dôvodov. Výsledok konania je totiž totožný s výsledkom konania pred prvoinštančným súdom a v takom prípade by bolo zložité vyvodzovať zo zmeny právnej kvalifikácie situáciu, v ktorej došlo k odňatiu možnosti konať pred odvolacím súdom. Najvyšší súd tak dospel k správne a ústavne udržateľnému záveru, že nejde o tzv. prekvapivé rozhodnutie odvolacieho súdu.

III.3. Replika sťažovateľa:

9. Sťažovateľ vo svojej replike uviedol:

- a) Najvyšší súd vo svojom stanovisku nevyvrátil námietky sťažovateľa v podanej sťažnosti. Najvyšší súd sa žiadnym spôsobom nevyšporiadal s výkladom a aplikáciou § 2b ods. 1 zákona o obecnom zriadení a nie je obhájitelný právny názor, podľa ktorého je aj po zásadnej novele v otázke verejného priestranstva a jeho charakteru použiteľná i judikatúra aplikujúca pôvodné znenie zákona.
- b) Nemožno súhlasiť s názorom najvyššieho súdu k otázke založenia rozhodnutia na iných právnych dôvodoch, keďže právny základ, ktorý ustálil súd prvej inštancie vo svojom medzitýmnom rozsudku, je zásadne odlišný, na aký poukázal odvolací súd (bezdôvodné obohatenie), pričom v zásade ide o odlišné inštitúty, čo vylučuje argument dovolacieho súdu o podpornom doplnení argumentácie.
- c) Zopakoval názor, že na vydanie medzitýmneho rozsudku podľa § 214 CSP neboli splnené zákonné podmienky, keďže súd prvej inštancie ani odvolací súd sa vo svojich rozhodnutiach nevyšporiadali so všetkými skutkovými a právnymi otázkami súvisiacimi s právnym základom nároku.
- d) Nestotožňuje sa s názorom zúčastnenej osoby, že by nebolo zasiahnuté do práva sťažovateľa vlastníť majetok, keďže napadnutými rozhodnutiami súdy zasiahli do majetkovej sféry, majetkových práv sťažovateľa. Konečným výsledkom súdnych rozhodnutí je povinnosť zaplatiť odplatu na základe právneho základu ustáleného súdom prvej inštancie, ktorý však podľa názoru sťažovateľa nie je daný a zároveň rozhodnutia, ktoré ho zakladajú, sú vo svojom odôvodnení zmätočné. Rozhodnutie najvyššieho súdu vo veci sp. zn. 1Cdo/228/2019 nie je možné z hľadiska jeho obsahu, merita sporu použiť na prejednávajú sťažnosť.

e) Na základe uvedeného sťažovateľ zotrval na všetkých svojich sťažnostných námietkach a navrhovanom rozhodnutí o svojej sťažnosti.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

11. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu je založená na jeho tvrdení o nedostatočnom odôvodnení napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, ktorý sa relevantným spôsobom nezaoberal podstatnými námietkami sťažovateľa, jeho nepresvedčivosti a vnútornej rozpornosti.

IV.1. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

12. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť. Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k obom označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08), a preto ich namietané porušenie možno preskúmavať spoločne.

13. Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranné vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že práve tieto súdy majú poskytovať v civilnom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09).

14. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces, ktorý je chránený v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, je okrem práva domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (prístup k súdu) aj právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je aj právo účastníka na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia síce neznamená, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania, je však nevyhnutné, aby spravodlivé súdne rozhodnutie reagovalo na podstatné

a relevantné argumenty účastníka konania a aby mu dalo jasnú odpoveď na riešenie konkrétneho právneho problému (obdobne napr. II. ÚS 193/06, III. ÚS 198/07, II. ÚS 200/09).

15. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu iba vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené, a tak z ústavného hľadiska neospravedlniteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, I. ÚS 117/05).

16. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti predovšetkým namietal, že najvyšší súd sa nesprávne a nedostatočne vysporiadal s jeho dovolacou námietkou podľa § 420 písm. f) CSP spočívajúcou v tom, že rozsudok krajského súdu je natoľko argumentačne nedostatočný, rozporný a arbitrárny a posúdenie uplatneného nároku zmätočné, že došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý súdny proces. Najvyšší súd tento nedostatok neidentifikoval a vyhodnotil dovolanie pre nedostatočné odôvodnenie a arbitrárnosť rozsudku odvolacieho súdu ako nedôvodné a z tohto dôvodu ho zamietol.

17. Na účely posúdenia, či námietky sťažovateľa smerujúce proti rozhodnutiu dovolacieho súdu sú relevantné, sa ústavný súd oboznámil s obsahom napadnutého rozhodnutia dovolacieho súdu, ako aj s podaným dovolaním a ním napadnutým rozsudkom krajského súdu.

18. Sťažovateľ založil svoje dovolanie formálne na dovolacom dôvode podľa § 420 písm. f) CSP, pričom konkrétne namietal prekvapivosť rozsudku krajského súdu, ktorý právny základ nároku subsumoval zhodne s okresným súdom pod § 128 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ale zároveň nad rámec právneho posúdenia okresným súdom aj pod § 451 Občianskeho zákonníka, čo zakladá zmätočnosť rozhodnutia. Vo vzťahu k námietke nepredvídateľnosti rozsudku krajského súdu najvyšší súd uviedol, že v danom prípade oba sudy nižšej inštancie dospeli k rovnakým právnym záverom, keď uplatnený nárok posúdili podľa čl. 20 ods. 1 ústavy (správne má byť čl. 20 ods. 4 ústavy, pozn.) a § 128 ods. 2 Občianskeho zákonníka a pokiaľ krajský súd poukázal aj na § 451 Občianskeho zákonníka, išlo o podporné doplnenie na zdôraznenie správnosti rozhodnutia súdu prvej inštancie, čo ale neznamená, že rozhodnutie krajského súdu je založené na iných, nových právnych dôvodoch a že by ním došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

19. Podľa § 128 ods. 2 Občianskeho zákonníka vo verejnom záujme možno vec vyvlastniť alebo vlastnícke právo obmedziť, ak účel nemožno dosiahnuť inak, a to len na základe zákona, len na tento účel a za náhradu.

20. Podľa § 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí obohatenie vydať. Podľa § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka bezdôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov.

21. Občiansky zákonník v § 128 ods. 2 upravuje inštitúty vyvlastnenia a núteného obmedzenia vlastníckeho práva (ústavný rámec obmedzenia vlastníckeho práva je daný čl. 20 ods. 4 ústavy, pozn.) a v § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka je obsiahnuté bezdôvodné obohatenie ako osobitný právny inštitút, ktorý vzniká ako mimozmluvný záväzkový právny vzťah medzi tým, kto sa na úkor iného obohatil, a tým, na koho úkor k bezdôvodnému obohateniu došlo. V oboch prípadoch tak ide o samostatné právne inštitúty, ktoré bez nutnosti ich podrobnej komparácie spôsobujú rozdielne

právne následky. Pri nárokoch založených na uvedených právnych inštitútoch sa preukazujú rozdielne skutočnosti a okrem iného pri nich platia rozdielne pravidlá pre plynutie premlčacích dôb.

22. Krajský súd vyslovil právny názor, podľa ktorého ak dotknuté pozemky žalobcov neboli vo verejnom záujme vyvlastnené, sú žalobcovia ako ich vlastníci povinní strpieť obmedzenie svojho vlastníckeho práva tým, že ich pozemky sú užívané pre potreby všetkých ako verejné priestranstvo, ale za náhradu v zmysle § 128 ods. 2 Občianskeho zákonníka, a súčasne ak nie je v občianskoprávnej rovine (napr. zmluvou) upravené všeobecné užívanie verejného priestranstva zahrňujúce aj len sčasti pozemky vlastnícky patriace tretej osobe, má to za následok vznik bezdôvodného obohatenia na strane žalovaného plnením bez právneho dôvodu podľa § 451 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka.

23. Z odôvodnenia rozsudku krajského súdu vyplýva, že krajský súd v prejednávanej veci aplikoval § 128 ods. 2 Občianskeho zákonníka, ako aj § 451 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka. V prípade, že krajský súd žalobou uplatnený právny nárok právne posúdil podľa § 128 ods. 2 Občianskeho zákonníka ako nárok na zaplatenie náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva a súčasne podľa § 451 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka ako nárok z bezdôvodného obohatenia plnením bez právneho dôvodu, išlo by o právne posúdenie totožného skutkového stavu na základe dvoch rozdielnych právnych noriem, teda dvoch rozdielnych právnych dôvodov. Rozsudok krajského súdu založený na uvedených právnych úvahách by tak bolo možné označiť za vnútorne rozporný, nekonzistentný a zmätočný.

24. Na dovoláciu námietku sťažovateľa o nepredvídateľnosti a zmätočnosti rozsudku krajského súdu reagoval najvyšší súd tak, že poukázaním na § 451 Občianskeho zákonníka krajský súd len podporne doplnil zdôraznenie správnosti rozhodnutia súdu prvej inštancie bez toho, aby založil svoje rozhodnutie na nových právnych dôvodoch ako súd prvej inštancie. Ústavný súd hodnotí, že odpoveď najvyššieho súdu k uvedenej dovolacej námietke trpí argumentačnými nedostatkami, je nelogická, nepresvedčivá a nedostatočná. Nie je zrejmé, ako najvyšší súd k uvedenému právnomu názoru dospel, keďže sa o úvahy, ktoré ho k jeho prijatiu viedli, nepodelil. Zároveň z jeho posúdenia nemožno ani len vydedukovať, ako by odkaz krajského súdu na § 451 Občianskeho zákonníka mal zdôrazniť správnosť rozhodnutia súdu prvej inštancie bez toho, aby jeho zmienku bolo možné interpretovať ako právne posúdenie uplatneného nároku na základe nového právneho dôvodu.

25. Ústavný súd konštatuje, že pokiaľ ide o sťažnostnú námietku sťažovateľa uvedenú v čl. II bode 6 písm. b) ústavnej sťažnosti, t. j. posúdenie právneho režimu verejného priestranstva, s tou sa najvyšší súd vysporiadal v bode 11 napadnutého rozsudku a spôsob, akým to urobil, považuje ústavný súd za dostatočný. Uvedené však neplatí, pokiaľ ide o sťažnostné námietky uplatnené sťažovateľom v čl. II bode 6 písm. c) a d) ústavnej sťažnosti, t. j. nevysporiadanie sa s podstatnými argumentmi sťažovateľa týkajúcimi sa posúdenia toho, či územným plánom vôbec mohlo byť vlastnícke právo žalobcov obmedzené tak, ako to predpokladá § 128 Občianskeho zákonníka, a tiež toho, či bola naplnená hypotéza § 214 CSP, ku ktorým najvyšší súd *de facto* len všeobecne a formalisticky uviedol, že obsah spisu nedáva podklad na záver, že odvolací súd svoje rozhodnutie náležite neodôvodnil a že pri rozhodovaní nezohľadnil odvoláciu argumentáciu sťažovateľa. Je povinnosťou všeobecných súdov presvedčivo sa vysporiadať s ťažiskovou otázkou v prejednávanej veci, či na daný skutkový stav (uplatnenie nároku na náhradu za obmedzenie

vlastníckeho práva vyplývajúce z územného plánu ako normatívneho právneho aktu) je vôbec možné aplikovať § 128 ods. 2 Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorého vyvlastnenie a nútené obmedzenie vlastníckeho práva predstavujú obmedzenie alebo odňatie zákonom vymedzeného obsahu vlastníckeho práva, ktoré sa realizujú vo forme individuálneho právneho aktu (rozhodnutia orgánu verejnej moci). Najvyšší súd nereagoval na túto sťažovateľovu dovoláciu argumentáciu, ktorú možno označiť za zásadnú, čím najvyšší súd neposkytol na sťažovateľom nastolené relevantné otázky dostatočnú odpoveď. Uvedené pochybenie nemožno konvalidovať ani snahou najvyššieho súdu poskytnúť sťažovateľovi odpoveď na jeho dovoláciu námietku nesplnenia podmienok na vydanie medzitýmneho rozsudku vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti, keďže odpoveď najvyššieho súdu mala byť obsahom odôvodnenia napadnutého rozsudku. Vzhľadom na uvedené považuje ústavný súd námietku sťažovateľa o nepresvedčivosti odôvodnenia napadnutého rozsudku aj v tejto časti za dôvodnú.

26. Vychádzajúc z uvedených zistení a úvah, po zohľadnení okolností predmetnej veci a odôvodnenia napadnutého rozsudku najvyššieho súdu ústavný súd dospel k záveru, že napadnutý rozsudok nespĺňa atribúty ústavne akceptovateľného rozhodnutia súdu, keďže najvyšší súd v ňom ústavne nekonformným spôsobom právne posúdil nenaplnenie dovolacieho dôvodu v zmysle § 420 písm. f) CSP. Najvyšší súd arbitrárne a bez riadneho odôvodnenia posúdil predmet dovolacieho konania, na základe čoho potom dospel k neutržateľnému právnomu záveru o potrebe zamietnutia dovolania v celom rozsahu, v dôsledku čoho došlo k neprípustnému zásahu do základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

27. Ústavný súd preto rozhodol, že napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

28. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľa na zrušenie napadnutého rozhodnutia a vrátenie veci najvyššiemu súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (bod 2 výroku nálezu). Najvyšší súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

IV.2. K namietanému porušeniu základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu:

29. Porušenie základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu sťažovateľ odôvodňuje tým, že na základe nezákonného medzitýmneho rozsudku bude rozhodované o výške nároku s finančným zaťažením sťažovateľa.

30. Pretože ústavný súd dospel k záveru, že najvyšší súd napadnutým rozsudkom, ktorý zároveň zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie, porušil základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu a jeho právo na spravodlivé súdne konanie, otvára sa po vrátení veci na ďalšie konanie podľa názoru ústavného súdu priestor na to, aby sa najvyšší súd sám vyrovnal s ochranou označeného práva hmotného charakteru. Ústavný súd preto ústavnej sťažnosti v časti, v ktorej sa sťažovateľ domáhal vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva

podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu, nevyhovel, uprednostňujúc právomoc všeobecného súdu na ochranu subjektívnych hmotných práv strany v spore pred ochranou v konaní pred ústavným súdom, t. j. zásadu minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov (bod 4 výroku nálezu).

V.

Trovy konania

31. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 530,86 eur (bod 3 výroku nálezu) .

32. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [ďalej len „vyhláška“; § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu). Trovy právneho zastúpenia, keďže advokát je aj platcom dane z pridanej hodnoty, sa v danom prípade podľa § 18 ods. 3 vyhlášky zvyšujú o 20 %. Výsledná suma náhrady trov právneho zastúpenia predstavuje sumu 530,86 eur.

33. Úhradu za úkon právnej služby – stanovisko k vyjadreniam najvyššieho súdu a zúčastnenej osoby ústavný súd sťažovateľovi nepriznal, pretože sťažovateľ si nárok na náhradu trov konania za tento úkon neuplatnil a ústavný súd bol v tomto smere viazaný jeho návrhom.

34. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. novembra 2024

Peter Molnár
predseda senátu